

Sygn. akt VI U 607/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 kwietnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Anna Brudkowska - Lau

Protokolant – starszy sekretarz sądowy Dorota Hańc

po rozpoznaniu w dniu 7 kwietnia 2022 r. w Bydgoszczy

na rozprawie

odwołania: W. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

z dnia 2 marca 2021 r., znak: (...)(...)

w sprawie: W. P.

przeciwko: Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o ustalenie kapitału początkowego

- 1) zmienia zaskarżoną decyzję i ustala ubezpieczonemu na nowo podstawę wymiaru kapitału początkowego ubezpieczonemu z następujących lat od 1981 roku kolejno do 1990 roku przy wskaźniku podstawy wymiaru 53,09% ;
- 2) oddala odwołanie w pozostałym zakresie.

Sędzia Anna Brudkowska - Lau

Sygn. akt VI U 607/21

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 2 marca 2021 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. ustalił wysokość kapitału początkowego dla W. P. na dzień 1 stycznia 1999 roku na kwotę 55.612,81 złotych. Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz obliczenia wskaźnika wysokości tej podstawy przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z

10 kolejnych lat kalendarzowych, tj. od dnia 1 stycznia 1986 roku do dnia 31 grudnia 1995 roku, przy czym za lata 1986, 1989, 1990, 1991, 1992 i 1995 przyjęto przeciętne miesięczne wynagrodzenie ogłoszone za dany rok w stosunku do liczby miesięcy podlegania ubezpieczeniom społecznym. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego ustalono na poziomie 49,75%, a podstawę wymiaru kapitału początkowego – w wyniku pomnożenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru przez kwotę bazową (1.220,89 złotych). Organ rentowy do obliczenia wysokości kapitału początkowego przyjął okresy składkowe w wymiarze 13 lat, 1 miesiąca i

5 dni oraz okresy nieskładkowe w wymiarze 8 miesięcy i 27 dni. Współczynnik proporcjonalny do osiągniętego w dniu 31 grudnia 1998 roku wieku (43 lata) oraz okresu składkowego i nieskładkowego (po zaokrągleniu w górę – 14 lat) ustalono na 54,58%. Średnie dalsze trwanie życia wyrażone w miesiącach dla osób w wieku 62 lat ustalono na

209 miesięcy. Do obliczenia wysokości kapitału początkowego organ rentowy nie uwzględnił okresów: 1.02.1989 r. – 15.04.1989 r., 10.07.1989 r. – 30.09.1989 r. oraz 1.11.1989 r. – 30.03.1990 r., gdyż w tym okresie ubezpieczony przebywał na urlopie bezpłatnym.

Odwołanie od ww. decyzji złożył ubezpieczony W. P., wskazując, że przyjęcie do ustalenia wysokości kapitału początkowego wynagrodzeń z lat 1986 – 1995 jest dla niego niekorzystne, wnosząc o obliczenie wysokości kapitału początkowego z lat 1982 – 1991. Wskazał, że w okresie od dnia 17 listopada 1982 roku do dnia 15 lutego 1984 roku pracował w kopalni w byłej C. a w okresie od dnia 27 lutego 1985 roku do dnia 15 maja 1985 roku na budowie w byłym N. Wobec powyższego odwołujący wniósł o ponowne ustalenie kapitału początkowego z uwzględnieniem wskazanych przez niego 10 kolejnych lat kalendarzowych.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując argumentację zaprezentowaną w treści zaskarżonej decyzji. Ustosunkowując się zaś do treści złożonego odwołania pełnomocnik organu rentowego wskazał, że wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego obliczony z lat 1982 – 1991 jest dla ubezpieczonego mniej korzystny (49,66%). Ponadto dodał, że okresy pracy ubezpieczonego w byłej C. (17.11.1982 r. – 29.12.1983 r.) oraz w byłym N. (27.02.1985 r. – 15.05.1985 r.) zostały uwzględnione do stażu pracy, a za okresy: 1.01.1982 r. – 10.11.1982 r., 17.11.1982 r. – 29.12.1983 r., 12.03.1984 r. – 14.12.1984 r., 17.12.1984 r. – 19.12.1984 r., 19.01.1985 r. – 28.04.1986 r. przyjęto wynagrodzenie minimalne.

W piśmie procesowym z dnia 27 maja 2021 roku odwołujący oświadczył, że za okres pracy w byłej C. i N. domaga się przyjęcia wynagrodzenia zastępczego innego pracownika zatrudnionego na podobnym stanowisku pracy.

W kolejnym piśmie procesowym z dnia 22 września 2021 roku oświadczył ponadto, że nie pamięta nazwisk pracowników zatrudnionych na tym samym stanowisku pracy.

W piśmie procesowym z dnia 4 stycznia 2022 roku pełnomocnik organu rentowego, wykonując zobowiązanie Sądu, przedstawił hipotetyczne wyliczenie kapitału początkowego z uwzględnieniem wynagrodzeń wskazanych w karcie wynagrodzeń za okres od dnia 26 listopada 1981 roku do dnia 10 listopada 1982 roku i ustalił, że wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego z lat 1981 – 1990 jest bardziej korzystny dla ubezpieczonego i wynosi 53,09%, przy czym zauważył, że za okres pracy w byłej C. i N. organ rentowy przyjął wynagrodzenie minimalne z uwagi na brak możliwości przyjęcia wynagrodzenia zastępczego.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Ubezpieczony W. P. urodził się w dniu (...). Z wykształcenia jest zbrojarzem – betoniarzem.

/okoliczność bezsporna/

W dniu 2 lutego 2021 roku ubezpieczony wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z wnioskiem ustalenie kapitału początkowego.

/dowód: wniosek o ustalenie kapitału początkowego, k. 1 – 2 akt kapitałowych ZUS/

Od dnia 26 listopada 1981 roku do dnia 10 listopada 1982 roku ubezpieczony pracował w Zakładach (...) w B. na stanowisku piwniczego w pełnym wymiarze czasu pracy. Ubezpieczony obsługiwał wówczas filtr, który filtrował piwo.

W okresie od dnia 17 listopada 1982 roku do dnia 31 grudnia 1983 roku ubezpieczony był zatrudniony na budowie eksportowej w byłej C.

Od dnia 12 marca 1984 roku do dnia 14 grudnia 1984 roku pracował w Przedsiębiorstwie (...) w W. na stanowisku betoniarza w pełnym wymiarze czasu pracy.

Od dnia 19 stycznia 1985 roku do dnia 28 kwietnia 1986 roku ubezpieczony pracował w (...) Związku Spółdzielni (...) w B. na stanowisku murarza w pełnym wymiarze czasu pracy.

W okresie od dnia 27 lutego 1985 roku do dnia 16 maja 1985 roku ubezpieczony pracował na budowie eksportowej w N.w ramach porozumienia zawartego pomiędzy Przedsiębiorstwem (...) z siedzibą w W. a Centralą Związku Spółdzielni (...) w B..

Od dnia 4 listopada 1986 roku do dnia 11 lipca 1990 roku pozostawał zatrudniony w Zakładzie (...) w B. na stanowisku technika budowlanego w pełnym wymiarze czasu pracy.

Od dnia 1 sierpnia 1990 roku do dnia 30 kwietnia 1991 roku ubezpieczony pracował w Przedstawicielstwie Spółdzielczego Zakładu (...) w B. na stanowisku referenta do spraw likwidacji szkód.

W okresie od dnia 31 października 1991 roku do dnia 15 czerwca 1992 roku ubezpieczony pozostawał zarejestrowany w Powiatowym Urzędzie Pracy jako osoba bezrobotna i otrzymywał zasiłek dla osób bezrobotnych w okresie od dnia 31 października 1991 roku do dnia 12 marca 1992 roku.

Od dnia 17 sierpnia 1992 roku do dnia 30 listopada 1994 roku ubezpieczony pracował w (...) L. C. w B. na stanowisku kierownika do spraw marketingu i inwestycji w wymiarze pół etatu.

W okresie od dnia 3 listopada 1994 roku do dnia 30 grudnia 1998 roku ubezpieczony prowadził działalność gospodarczą pod firmą Biuro (...) W. P. w B..

/dowód: umowa o pracę, k. 9 – 10 akt kapitałowych ZUS; karta powrotu z budowy eksportowej, k. 11 akt kapitałowych ZUS; zaświadczenie, k. 13 akt kapitałowych ZUS; świadectwo pracy, k. 35 – 36 akt kapitałowych ZUS; świadectwo pracy, k. 37 – 38 akt ZUS; zaświadczenie, k. 39 akt kapitałowych ZUS; świadectwo pracy, k. 41 – 41 akt kapitałowych ZUS; świadectwo pracy, k. 43 – 44 akt kapitałowych ZUS; świadectwo pracy, k. 45 – 46 akt kapitałowych ZUS; zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu, k. 65 – 66, k. 79 – 80 akt kapitałowych ZUS; zeznania odwołującego W. P., nagranie audio, k. 60 akt; akta osobowe, załącznik do akt/

Na terenie byłej C. ubezpieczony pracował w kopalni w K. o nazwie „ (...) M. Do pracy tej został skierowany przez Urząd Wojewódzki w B., który organizował ten wyjazd po uprzednim rozwiązaniu umowy o pracę w Zakładach (...) w B.. Umowę ramową zawierał Urząd Wojewódzki. Praca ta miała zwolnić ubezpieczonego od odbycia zasadniczej służby wojskowej. Za pracę w byłej C. otrzymywał on wynagrodzenie w walucie czeskiej.

/dowód: zeznania odwołującego W. P., nagranie audio, k. 60 akt/

Ubezpieczony na terenie byłego N. pracował przy wykonywaniu remontu cukrowni w L. jako betoniarz – zbrojarz. Wykonywał wszelkiego rodzaju prace na budowie. Ubezpieczony pozostawał wówczas zatrudniony w (...) Związku Spółdzielni (...) w B. i korzystał w czasie wyjazdu z urlopu bezpłatnego. Do pracy w N. ubezpieczony kierowany był przez Przedsiębiorstwo (...) z siedzibą w W.. Ubezpieczony otrzymywał wynagrodzenie w markach.

/dowód: zeznania odwołującego W. P., nagranie audio, k. 60 akt/

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie okoliczności bezspornych oraz na podstawie dokumentów zgromadzonych w sprawie, w tym w aktach rentowych ZUS oraz w aktach osobowych odwołującego W. P., których to wiarygodność nie budziła wątpliwości Sądu, a które nie były kwestionowane przez żadną ze stron pod względem ich autentyczności, jak i prawdziwości zawartych w nich informacji. Podstawę ustalenia stanu faktycznego stanowiły również zeznania odwołującego W. P., które były jasne i logiczne.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zgodnie z dyspozycją art. 173 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 504) dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku, którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki

na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy (ust. 1). Kapitał początkowy stanowi równowartość kwoty obliczonej według zasad określonych w art. 174 pomnożonej przez wyrażone w miesiącach średnie dalsze trwanie życia ustalone zgodnie z art. 26 ust. 3 dla osób w wieku 62 lat (ust. 2). Wartość kapitału początkowego ustala się na dzień wejścia w życie ustawy (ust. 3). Z kolei w myśl art. 174 ustawy kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2 – 12 (ust. 1). Przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy:

1) okresy składkowe, o których mowa w art. 6; 2) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5; 3) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-3 i 6-12, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2 (ust. 2). Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się z okresu przed dniem 1 stycznia 1999 roku (ust. 3).

Kwestia sporna zaistniała w niniejszej sprawie pomiędzy stronami dotyczyła ustalenia wysokości kapitału początkowego, a dokładniej ustalenia najkorzystniejszego wariantu wskaźnika podstawy wymiaru kapitału początkowego z zarobków faktycznie uzyskiwanych przez ubezpieczonego W. P., a w tym możliwości przyjęcia za lata pracy w byłej C. iN. wynagrodzenia zastępczego innego pracownika zatrudnionego w kraju na tym samym lub podobnym stanowisku pracy, na którym pracował ubezpieczony przed każdym z wyjazdów zagranicznych.

Zgodnie z art. 22 pkt 2 ustawy emerytalnej Rada Ministrów w drodze rozporządzenia określa szczegółowe zasady ustalania podstawy wymiaru emerytury i renty, uwzględniające w szczególności przypadki, w których podstawę wymiaru emerytury lub renty dla pracowników zatrudnionych za granicą ustala się na podstawie wynagrodzenia przysługującego pracownikom zatrudnionym w tym okresie w kraju w tym samym lub podobnym charakterze, w jakim pracownik był zatrudniony przed wyjazdem za granicę, albo na podstawie kwot ryczałtowych. Uszczegółowienie tej normy stanowi zaś § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz. U. z 1989 r. Nr 11 poz. 63 ze zm.), zgodnie z którym, jeżeli w okresie, z którego wynagrodzenie przyjmuje się do ustalenia podstawy wymiaru, pracownik był zatrudniony za granicą, do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się za okresy tego zatrudnienia: 1) kwoty, od których za te okresy opłacono składkę na ubezpieczenie społeczne w kraju, albo 2) jeżeli okres zatrudnienia za granicą przypada przed dniem 1 stycznia 1991 roku – kwoty wynagrodzenia przysługującego w tych okresach pracownikowi zatrudnionemu w kraju w takim samym lub podobnym charakterze, w jakim pracownik był zatrudniony przed wyjazdem za granicę. Norma prawna wynikająca z tego przepisu jest zatem taka, że dla zatrudnionych za granicą do końca 1990 roku przyjmuje się wynagrodzenie zastępcze do ustalenia podstawy wymiaru. Wysokość tego wynagrodzenia potwierdza pracodawca, który zatrudniał pracownika przed jego wyjazdem do pracy za granicę (por. wyroki SN: z dnia 4 marca 2010 r., I UK 306/09, OSNP 2011/17-18/236 i z dnia 9 stycznia 2012 r., II UK 74/11, OSNP 2012/23-24/295).

Tym samym okresy pracy za granicą przed dniem 1 stycznia 1991 roku zostały potraktowane jako okresy składkowe. Jednocześnie najczęściej za te okresy pracy nie były odprowadzane składki od realnie otrzymywanych wynagrodzeń przez pracowników za granicą, które to wynagrodzenia były znacznie wyższe niż wynagrodzenia pracowników porównywalnych w kraju. W związku z powyższym ustawodawca wprowadził fikcję prawną, która miała na celu uwzględnienie wynagrodzeń dla tych pracowników, jednakże nie w wysokościach faktycznie otrzymywanych (brak odprowadzania składek), ale w wysokościach otrzymywanych w tym czasie przez pracowników zatrudnionych na takich samych lub podobnych stanowiskach w kraju. Powyższe dawało pewność, że osoby pracujące za granicą będą miały uwzględnione wynagrodzenie przynajmniej w takiej wysokości. Jednocześnie przyjmowanie wynagrodzeń pracowników porównywalnych dawało pewność, iż wynagrodzenia te będą uwzględnione ze wszystkimi ich zmianami. A zatem niewątpliwie celem ustawodawcy było zapewnienie wskazanym osobom jako podstawy wymiaru wynagrodzenia przynajmniej takiego, jakie otrzymywali w tym czasie pracownicy zatrudnieni na porównywalnym stanowisku w kraju, ze wszystkim podwyżkami tego wynagrodzenia i dodatkami.

Natomiast w przypadku, jeżeli nie można ustalić wynagrodzenia zastępczego za okres pracy za granicą przyjmuje się kwotę obowiązującego w tym okresie minimalnego wynagrodzenia pracowników, proporcjonalnie do okresu podlegania ubezpieczeniu i wymiaru czasu pracy. Wolą ustawodawcy było więc przyjęcie jako podstawy wymiaru

składki na ubezpieczenie społeczne za okres pracy, w którym nie można wskazać faktycznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, kwoty obowiązującego w tym okresie najniższego wynagrodzenia za pracę jako rozwiązania zapewniającego minimalną ochronę prawną, zaś biorąc pod uwagę, że żaden zatrudniony nie mógł zarabiać mniej niż wynosiła kwota najniższego wynagrodzenia za pracę, jest to rozwiązanie racjonalne (por. wyr. SN z dnia 5 grudnia 2016r., III UK 33/16, LEX nr 2188649).

Analiza materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie nie daje podstaw do uwzględnienia za okresy pracy zagranicznej ubezpieczonego W. P. w byłej C. i w N. wynagrodzenia zastępczego otrzymywanego przez innego pracownika zatrudnionego na porównywalnym stanowisku pracy w kraju, jakie ubezpieczony zajmował przed każdym z wyjazdów (tj. piwniczego w Zakładach (...) oraz murarza w (...) Związku Spółdzielni (...) w B.). Mimo zobowiązania przez Sąd odwołujący nie wskazał imion i nazwisk osób, które pracowały na podobnym stanowisku pracy w czasie jego pobytu za granicą, a których wynagrodzenia mogłyby posłużyć do ustalenia wysokości jego kapitału początkowego. Nie przedłożył też żadnych dokumentów, na podstawie których można by to wynagrodzenie zastępcze ustalić. W tym stanie rzeczy uznać należało, że organ rentowy w sposób prawidłowy zaliczył okres pracy zagranicznej w byłej C.i w N. do okresów składkowych, przyjmując za czas pobytu za granicą obowiązujące wówczas minimalne wynagrodzenie za pracę. W oparciu o dowody zgromadzone w niniejszej sprawie nie sposób ustalić wynagrodzenia w innej wysokości. Pamiętać bowiem należy, że przepisy z zakresu ubezpieczeń społecznych są normami bezwzględnie obowiązującymi i nie zawierają unormowań pozwalających na ustalenie wynagrodzenia w sposób przybliżony lub prawdopodobny (wyr. SA w Gdańsku z dnia 21 września 2017 r., III AUa 973/17, LEX nr 2414655).

Tym niemniej jednak Sąd Okręgowy w toku niniejszej sprawy ustalił korzystniejszy wariant wskaźnika podstawy wymiaru kapitału początkowego, aniżeli obliczony w zaskarżonej decyzji. W związku z przedłożeniem przez ubezpieczonego uwierzytelnionych kserokopii kartotek zarobkowych za lata 1981 – 1982 (k. 75 – 76 akt), Sąd zobowiązał organ rentowy do hipotetycznego wyliczenia wysokości kapitału początkowego z uwzględnieniem wskazanych w tych kartotekach wynagrodzeń. Pełnomocnik organu rentowego w piśmie procesowym z dnia 4 stycznia 2022 roku przedstawił hipotetyczne wyliczenie kapitału początkowego z uwzględnieniem wynagrodzeń wskazanych w karcie wynagrodzeń za okres od dnia 26 listopada 1981 roku do dnia 10 listopada 1982 roku i ustalił, że wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego z lat 1981 – 1990 jest bardziej korzystny dla ubezpieczonego i wynosi 53,09%, przy czym za okres pracy w byłej C.i N. organ rentowy nadal przyjął wynagrodzenie minimalne z uwagi na brak możliwości przyjęcia wynagrodzenia zastępczego. Wobec powyższego Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił na nowo podstawę wymiaru kapitału początkowego z 10 kolejnych lat kalendarzowych przypadających w okresie 1981 – 1990 przy przyjęciu wskaźnika podstawy wymiaru na poziomie 53,09%.

Mając na względzie powyższe, Sąd Okręgowy w Bydgoszczy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję w ww. sposób, o czym orzekł w punkcie 1 sentencji wyroku, w pozostałym zakresie odwołanie oddalając na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., o czym orzekł w punkcie 2 sentencji wyroku.

Sędzia Anna Brudkowska – Lau